

(...mai i te whārangi o tua ake nei)

te rā kotahi, kāore tētahi mea kotahi i noho atu ki te tuarongo o te whare tangi meme mai ai, i rere atu rānei ki wīwī, ki wāwā karo mai ai, engari i noho kē mai ki te whakawhānui, ki te whakahōhonu i ō rātou reo. E tino mihi ana a roto i a au ki tēnei āhua, inā hoki e noho tonu ai tō tātou reo Māori ki te ao mārama nei, me mātua kauawhi, me mātua taute e tātou katoa. Mā konei rawa e kumea mai ai tēnei kahurangi kāmehameha i te whatu te kore e pātaritari mai nei.

Ā kāti, me mutu te rere a te pene i konei. Kei te hau kāinga, kei ngā tohunga o te rauhi, me pēhea hoki he kōrero māku ki a koutou mō tā koutou tautoko mai i tēnei kaupapa nui a te Taura Whiri. Me pēnei noa ake, “Nāu te kokomo, he tū mahana tāku.”

Noho ake rā me te aroha.

## TE AROTAKE I TĀ MĀTOU KURA

I te mutunga o tēnei kura, ka tohaina tētahi rārangi pātai hei whakakī mai mā ngā pia, he hiahia nō mātou i te Taura Whiri kia mōhio āe rānei he whaitake anō kia haere tonu ēnei momo kura, ā, me pēhea e pai ake ai. Anei ngā huatau i puta i tērā arotakenga.

Kāore i tonoa kia tuhia te ingoa o te ākonga, kei anipā te ngākau o te tangata e hiahia katoa ana ki te whakahē i te āhua o ngā mahi, engari anō i whakahaua kia tuhia te *tau* o tana rōpū me kore e tūpono ka kitea mai he “haukume-ā-rōpū” i roto i ngā whakahoki. I whaihua anō te pēnei, engari taihoa nei kitea ai.

Ko te tino whakaaro i puta, āe, e whaihua ana ēnei momo kura ki tā te hunga whai mai titiro. Engari ahakoa i rata mai te nuinga o ngā ākonga ki te nuinga o ngā āhuatanga o ā tātou mahi, arā anō ētahi wāhi kāore i ōrite ngā whakautu mai. Me kī noa ake, ko te kaha o te whaihua ki tā ia rōpū titiro, kei te āhua

tonu o te matatau o taua rōpū. Ko ngā rōpū tino kaha nei te tautoko mai, te mihi mai, ko ngā rōpū matatau tonu. Ko te rōpū autai nei te matatau, i autai hoki tō rātou matareka mai ki te āhua o ngā mahi. Waihoki, ko te rōpū āhua mea nei te reo, i āhua pērā anō ā rātou whakahoki. Kāore mātou mō te whakahē i tērā āhua, engari i taunaki noa tā rātou whērā i tā mātou i whakaohiti ai, arā, ehara tēnei kura i te ōhanga, ehara hoki i te kura whakaparirau noa, engari ia he pae huarewa hei whakahauora, hei whakangungu i te manu kua mārō kē ngā parirau, e matawara ana ki ngā rongohua tikokekoke o te ao kōrero Māori.

Atu i ngā urupounamu whānui ki te āhua o te kura, i takoto anō ētahi pātai e pā ana ki ia momo mahi i whāia. I whakahaua ngā ākonga kia tohu mai mena e hiahia ana rātou kia nui kē ake, kia rite tonu, kia iti kē ake rānei te wā e whakapaua ana ki ēnei mahi. Anei te tapeke o ā rātou whakahoki:

| KIA:        | NUI AKE | RITE TONU | ITI AKE |
|-------------|---------|-----------|---------|
| WHAKA-      |         |           |         |
| TAKOTO TIKA | 69%     | 27%       | 4%      |
| KUPU HOU    | 56%     | 40%       | 4%      |
| WHAKATAUKĪ  | 50%     | 42%       | 8%      |
| KĪWAHA      | 44%     | 54%       | 2%      |
| WHAKAMĀORI  | 46%     | 44%       | 10%     |
| WHAKAPĀKEHĀ | 21%     | 55%       | 23%     |

Atu i ngā whakahoki ki te wāhi ki ngā mahi whakapākehā, ko te tino nuinga o ngā whakahoki e mea ana kia iti ake te wā ka pau ki tētahi mahi i ahu mai i te rōpū kāore i tino pai te reo. Engari ia ko te hunga tino matatau, ko rātou kē ngā mea kāore i pai mai ki ngā mahi whakapākehā. Ki te āta whakaarohia, ka tika hoki kia pērā mai rātou, inā rā ka taea noatia e rātou ō rātou huatau, ā rātou ui makihoi te whakaputa ki te reo Māori, ahakoa pēhea nei te hōhonu, te rerekē, te aha kē rānei. E tino whakaae ana te Taura Whiri kia kaua rawa e waiho mā te reo Pākehā e kawe te whakaaro i roto i ngā mahi o ā tātou kura,